

Ks. WOJCIECH KAMCZYK

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Wydział Teologiczny

<https://orcid.org/0000-0002-6861-7360>

„Stworzył mężczyznę i niewiastę (Rdz 1,27).

Antropologia pisarzy wczesnochrześcijańskich”.

**Sprawozdanie ze spotkania Sekcji Patrystycznej przy Komisji
ds. Nauki Katolickiej Konferencji Episkopatu Polski**

(Kamień Śląski, 23–25 września 2024 r.)

W dniach 23–25 września 2024 r. w Centrum Kultury i Nauki Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego w Kamieniu Śląskim odbyło się doroczne spotkanie Sekcji Patrystycznej przy Komisji ds. Nauki Katolickiej Konferencji Episkopatu Polski. Zjazd rozpoczął się w poniedziałkowy wieczór kolacją, po której pozostał czas na powitalne rozmowy, w czasie których przybywających witał gospodarz Zjazdu, ks. prof. dr hab. Norbert Widok.

We wtorkowy poranek obecni wzięli udział we mszy św. sprawowanej przez ks. bp. Waldemara Musioła, biskupa pomocniczego diecezji opolskiej, a po śniadaniu rozpoczęła się sesja przedpołudniowa. Najpierw przewodniczący Sekcji, ks. prof. dr hab. Bogdan Czyżewski, powitał wszystkich zgromadzonych, przypomniał tematykę obrad, wprowadził w ich porządek oraz podał najważniejsze ogłoszenia organizacyjne. Przybyłych powitał ponownie ks. prof. dr hab. Norbert Widok. Słowa powitania wypowiedział także ks. dr Albert Glaeser, dyrektor domu i kustosza sanktuarium św. Jacka.

Pierwszą część obrad, zatytułowaną „Płciowość człowieka”, poprowadził ks. prof. dr hab. Marek Starowieyski. Najpierw głos zabrał ks. dr hab. Waldemar Turak z Rzymu, który zaprezentował przedłożenie pt. „*Stworzył mężczyznę i niewiastę*”: *Rz 1,27 w egzegezie Orygenesza i Tertuliana*. Zaznaczył, że u Orygenesza nie tyle istotne jest podkreślenie różnicy płci, co fakt stworzenia „na obraz i podobieństwo Boże”, przy czym człowiek powinien swoim życiem i postawą „zapracować” na Boże podobieństwo. Prelegent dostrzegł też rozbieżności w poglądach Tertuliana, niekiedy ostre sformułowania pod adresem kobiet, w innych miejscach wypowiedzi wyraźnie stonowane, zaznaczające, iż kobieta również jest obrazem Bożym. Jako druga głos zabrała dr hab. Karolina Kochańczyk-Bonińska, podejmując temat *Brakująca połowa czy niewydarzony mężczyzna – kobiety (i mężczyźni) w greckiej metafizyce płci*. Przywołując między innymi nauki Arystotelesa,

wspomniała jego traktowanie kobiety jako istotny niższej, choć przyznała, że mówił on również o pewnej „równości” płci i wzajemnym dopełnieniu mężczyzny i kobiety w małżeństwie. Omawiając nauki Platona, również zwróciła uwagę na pewne „równościowe” elementy w jego nauczaniu i rozdzieleniu ciał, które szukają swego dopełnienia. Trzecim prelegentem był ks. dr hab. Marcin Wysocki, prof. KUL, który podjął zagadnienie *Czy to jest przyjaźń, czy to jest kochanie? Związki jedнопłciowe a antyczna wizja przyjaźni w kontekście współczesnych dyskusji nad relacją Auzoniusz – Paulin z Noli – Sulpicjusz Sewer*. Nawiązując do pewnych współczesnych kontrowersyjnych dyskusji nad relacją niektórych autorów wczesnochrześcijańskich, jednoznacznie stwierdził, że na ile pozwala na to analiza korespondencji tytułowych autorów, zwłaszcza przyjaźń pomiędzy Auzoniusza a Paulinem i ich relacja wykluczała wzajemnie podporządkowującą miłość jedнопłciową. Następnie miała miejsce krótka dyskusja i przerwa kawowa.

Drugiej części sesji przedpołudniowej, zatytułowanej „Prokreacja”, przewodniczył o. dr Rafał Zarzeczny. Pierwszą prelegentką była dr Anna Grzywa z Krakowa. Podjęła temat *Cele chrześcijańskiego małżeństwa w kontekście Rdz 1,28 („Bądźcie płodni i rozmnażajcie się”)* w interpretacji wybranych Ojców z IV w. Przywołując postać i wypowiedzi Jana Chryzostoma, zaznaczyła, że jednym z ważniejszych celów małżeństwa było dla niego trwanie w czystości, której nie rozumiał jednak jako brak współżycia, lecz jako wypełnienie pewnego Bożego porządku. W Ambroży z Mediolanu dostrzegła ważnego „obrońcę” małżeństwa, który podkreślał jego prokreacyjną funkcję, a rolę profilaktyczną wobec rozpusty i nieuporządkowanej płodności. Ks. prof. dr hab. Antoni Żurek z Tarnowa, który zabrał głos jako drugi, zatytułował referat: *Prokreacja (obowiązek czy ostateczność) oraz jej sposoby w świetle historii patriarchów Starego Testamentu*. Podjął w nim problem usprawiedliwienia poligamii patriarchów w nauczaniu wybranych ojców Kościoła. Zwrócił również uwagę na pojawiające się przy tej okazji inne wątki, podkreślając wartość dziewictwa i wstrzemięźliwości. Ostatni przedpołudniowy referat wygłosiła dr hab. Marta Przyszychowska. Temat jej przedłożenia brzmiał: *Godność embrionu ludzkiego według ojców Kościoła*. Omawiając tytułowe zagadnienie, zwróciła uwagę na trzy konteksty, w jakich podejmowane było przez pisarzy wczesnochrześcijańskich: moralno-prawny, egzegetyczny i filozoficzny. Poruszyła także problem animacji: zarówno równoczesnej, jak i opóźnionej. Na zakończenie miała miejsce dyskusja. O. dr Stanisław Łucarz zwrócił uwagę na aspekt animacji uprzedniej, odróżniając ją od kwestii preegzystencji dusz, zaś ks. prof. dr hab. Marek Starowieyski poruszył kwestię promocji dziewictwa w starożytności.

Po obiedzie i fakultatywnym zwiedzaniu obiektu *Sebastianeum* rozpoczęła się popołudniowa część sesji, kontynuująca temat *Prokreacja*. Głos zabrał ks. dr Wojciech Kamczyk. W wystąpieniu *Pisarze wczesnochrześcijańscy na temat antykoncepcji* zwrócił uwagę na trudności w przedmiocie badań, gdyż nie zawsze pisarze precyzyjnie odróżniali praktyki antykoncepcyjne od aborcyjnych. Przywołał jednak te z wypowiedzi Ojców, w których wyraźnie zaznaczone zostało to rozróżnienie i mowa była wprost o praktykach antykoncepcyjnych. Prelegent podkreślił

również, że moralna ocena tychże praktyk pozostaje negatywna, często przyrównywane są one do jednego z trzech grzechów uznawanych w starożytności chrześcijańskiej za najcięższe: cudzołóstwa, zabójstwa bądź świętokradztwa. Po wystąpieniu okazję do przedstawienia swoich badań naukowych otrzymali nowo promowani doktorzy. Ks. dr Michał Ludewicz zaprezentował dysertację pt. „*Sub iure et potestate beati Petri*”. Idea władzy w „*Liber Pontificalis*”, natomiast ks. Michał Łukaszczyk pracę *Chrystologia w listach św. Hieronima*. Następnie miała miejsce krótka dyskusja, a ks. Marcin Wysocki przedstawił aktualną sytuację periodyku „*Vox Patrum*”.

O godz. 17.00 rozpoczęła się uroczystość wręczenia jubileuszowej księgi pamiątkowej ks. prof. dr. hab. Henrykowi Pietrasowi SI. Oficjalnie rozpoczął ją prezes Sekcji, ks. prof. dr hab. Bogdan Czyżewski. Następnie ks. dr hab. Marcin Wysocki, prof. KUL, przedstawił sylwetkę jubilata, omówił jego działalność naukową i zaprezentował przygotowany z tej okazji okolicznościowy numer „*Vox Patrum*”. Wreszcie wręczono jubilatowi księgę jubileuszową i odśpiewano *Plurimos annos*. Następnie odczytano listy gratulacyjne: rektora Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie, rektora Akademii Katolickiej w Warszawie oraz dyrektora Wydawnictwa WAM z Krakowa. Gratulacje złożyli jubilatowi również ks. prof. dr hab. Marek Starowieyski, ks. prof. dr hab. Augustyn Eckmann, ks. prof. dr hab. Antoni Żurek, o. prof. dr hab. Dariusz Kasprzak, ks. prof. dr hab. Waldemar Turek, dr Anna Grzywa, o. dr Rafał Zarzeczny, ks. dr hab. Krzysztof Sordyl, ks. prof. dr hab. Norbert Widok. Na zakończenie głos zabrał sam jubilat, wspominał lata współpracy i kontakty z wieloma środowiskami patrystycznymi w Polsce i za granicą. Uroczystość zakończyło wspólne świętowanie przy stole.

Ostatni dzień zjazdu zainaugurowała Eucharystia sprawowana pod przewodnictwem ks. prof. dr. hab. Henryka Pietrasa, który również wygłosił homilię. O godz. 9.15 rozpoczęła się sesja przedpołudniowa, której przewodniczył ks. dr hab. Arkadiusz Nocoń, zatytułowana *Macierzyństwo i ojcostwo*. Jako pierwsza swoje wystąpienie *Święta Monika i paradoksy Augustyńskiego ujęcia macierzyńskiej miłości* wygłosiła dr Bogna Kosmulska. Analizując fragmenty pism Augustyna, podjęła próbę analizy historii św. Moniki pod kątem dojrzewania jej macierzyńskiej miłości. Następnie głos zabrał o. prof. dr hab. Leon Nieścior, wygłaszając referat *Droga do macierzyństwa przez wiarę w mowach św. Jana Chryzostoma „De Anna”*. Zaznaczył, że historie o patriarchach niosły ponadczasowy obraz kobiety i ich macierzyńskiej roli, odczytany także przez Jana w czasie homilii w Antiochii. Kaznodzieja bowiem zwrócił uwagę na macierzyństwo Anny: zarówno fizyczne, jak i duchowe. Po obu referatach nastąpiła krótka dyskusja, a po przerwie wznowiono obrady. Drugą część sesji poprowadził dr Krzysztof Morta. Swoją referat wygłosił najpierw ks. dr hab. Paweł Wygala, prof. UAM. Jego tytuł brzmiał: *Sytuacja sierot i dzieci porzuconych w starożytnych wspólnotach chrześcijańskich*. Przypomniwał w nim, że problem sierot i porzucanych dzieci był jednym z wielu problemów społecznych, z którymi mierzył się Kościół starożytny. Od samego początku biskupi stali się formalnie odpowiedzialni za sieroty.

Podjmując się opieki nad nimi, Kościół troszczył się przede wszystkim o ich zbawienie. Jako ostatni głos zabrał ks. dr hab. Michał Kieling, prof. UAM, który swój referat zatytułował: *Pełna autentyczność ludzkiego ojcostwa św. Józefa – wybrane aspekty nauczania autorów patrystycznych i nowe elementy w tradycyjnym rozumieniu ojcostwa*. Podjął w nim kwestię ojcostwa jako powołania, o czym wspominali wybrani ojcowie Kościoła, zwrócił też uwagę na odchodzenie od biologizmu w nauczaniu o ojcostwie u pisarzy wczesnochrześcijańskich. Następnie miała miejsce krótka dyskusja, podjęto także sprawy wydawnicze.

Na zakończenie głos zabrał ks. prof. dr hab. Bogdan Czyżewski, prezes Sekcji, który podsumował obrady oraz podziękował gospodarzowi, żegnając wszystkich uczestników i wyrażając nadzieję na ponowne spotkanie za rok w Wyższym Seminarium Duchownym Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Obrze.